SELF-EFFICACY A HLOUBKOVÝ PŘÍSTUP K UČENÍ U STUDENTŮ UČITELSKÝCH A NEUČITELSKÝCH OBORŮ

SELF-EFFICACY AND THE DEEP APPROACH TO LEARNING IN STUDENTS OF TEACHING AND NON-TEACHING FIELDS

Eva Sedláková[1]

[1] Ústav pedagogiky a sociálních studií, Pedagogická fakulta, Olomouc

Abstrakt

Příspěvek pojednává o self-efficacy a hloubkovém přístupu u studentů učitelských a neučitelských oborů a rozdílech mezi těmito dvěma skupinami respondentů. Výzkumu se zúčastnilo 251 studentů z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Jako výzkumná metody byl použit dotazník přístupu k učení a Self-efficacy škála. Z výsledků vyplynulo, že mezi skupinami nebyly prokázány signifikatně váznamné rozdíly.

Klíčová slova: *self-efficacy, hloubkový přístup, studium, student*

Abstract

The contribution deals with self-efficacy and in-depth approach in students of teaching and non-teaching disciplines and the differences between these two groups of respondents. The research was attended by 251 students from the Faculty of Education of Palacký University in Olomouc. Study Process Questionnaire and the Self-efficacy scale were used as research methods. The results showed that there were no significant differences between the groups.

Keywords: *self-efficacy, deep approach, study, student*

1 Úvod

Self-efficacy je psychologický koncept, který lze chápat jako sebedůvěru ve vlastní schopnosti, přesvědčení o vlastní způsobilosti plánovat a jednat způsobem nezbytným k dosažení nějakého cíle. Aby byl student schopný cíle dosáhnout úspěšně, potřebuje do jisté míry i důvěru ve vlastní schopnosti. Nižší self-efficacy

může vyvolat potíže, které se mohou promítnout do studijního výkonu a projevovat se nulovou aktivitou a zájmem a je možné, že ovlivní i jeho studijní přístup k učení. Studie Musa (2020) upozorňuje, že mezi studenty různých univerzit mohou existovat velké rozdíly v jejich self-efficacy, což by mělo vést ke snaze zlepšit a podpořit samostatnost studentů. Vzhledem k tomu, že pozornost bývá směřována spíše k oborům přírodovědným, zdravotnickým či uměleckým (Satici, 2016), nebyly dohledány relevantní studie. O možných rozdílech vztažených ke studentům učitelských a neučitelských oborů, avšak k jinému konstruktu pojednává Plevová et al., (2020).

2 Teorie

Self-efficacy je v zásadě vysvětlen v rámci teoretického ukotvení sociálně kognitivní teorie Alberta Bandury. Autor uvádí, že úspěch člověka je ovlivněn interakcemi mezi chováním člověka, osobními charakteristikami a podmínkami prostředí (Bandura, 1986). Dalším konstruktem, který se může měnit v průběhu času a vzdělávacím kontextu je studijní přístup. Výzkum studijních přístupů má svůj původ v práci Martona a Säljö (1976). Studijní přístup obecně nám ukazuje způsob, jakým se studenti chopí akademických úkolů. Nejedná se o osobnostní rysy, ale spíše o způsob, jakým student v současné době přistupuje k vlastnímu učení. (Biggs, et al., 2001). Hloubkový přístup je zaměřen na dosažení vzdělávacích cílů a porozumění učivu. Studenti s tímto přístupem se snaží studijní materiál pochopit, kriticky zhodnotit a spojit si jej s předchozími znalostmi a zkušenostmi a mají velký zájem o myšlenky a vztahy (Ellis, 2016).

3 Metodologie výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zjistit, zda existuje souvislost mezi hloubkovým přístupem a self-efficacy u studentů učitelských a neučitelských oborů. Výzkumný soubor tvoří 129 studentů učitelských oborů z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (z toho 96 studentů studujících učitelství pro základní školy a 33 studentů učitelství pro mateřské školy) a 122 studentů neučitelských oborů (z toho 62 studentů studujících speciální pedagogiku a 60 studujících obor řízení volnočasových aktivit). Studenti učitelských a neučitelských oborů byli záměrně vybráni tak, aby jejich počet byl podobný. Výzkum

byl prováděn v souladu s platnými etickými zásadami. Jako výzkumné metody byly zvoleny: Study Process Questionnaire, jedná se o dotazník přístupu k učení (Biggs, Kember, Leung, 2001). Dotazník dosahuje ve vazbě na tuzemská data poměrně dobré reliability hodnota $\alpha = 0{,}82$. Self-efficacy Scale (ASS; Zhang, Schwarzer, 1995) je nástrojem pro měření self-efficacy, který rovněž dosahuje poměrně dobré reliability $\alpha = 0{,}880$. Data byla analyzována v programu SPSS 20 s využitím deskriptivní statistiky a nezávislého t-testu.

4 Výsledky

Výsledky vztahující se k rozdílům v self-efficacy a hloubkovém přístupu u studentů učitelských a neučitelských oborů ukazují, že mezi těmito skupinami studentů nejsou signifikantně významné rozdíly. Ve vazbě na možné rozdíly mezi studenty učitelství základní školy a budoucími učitelkami mateřských škol, průměrné hodnoty naznačují, že vyšší self-efficacy mají studenti učitelství mateřských škol a rovněž také i vyšší hodnotu v hloubkovém motivu, naopak studenti učitelství pro základní školy mají vyšší průměrné hodnoty v hloubkové strategii a celkovém hloubkovém přístupu. Nezávislý t-test však ukázal, že mezi těmito skupinami studentů není signifikantně významný rozdíl. Ve vazbě na studenty neučitelských oborů (řízení volnočasových aktivit, speciální pedagogové) byly vyšší průměrné hodnoty v self-efficacy a všech škálách hloubkového přístupu u studentů oboru řízení volnočasových aktivit, avšak nezávislý t-test prokázal signifikantní rozdíl pouze v případě self-efficacy ($p = 0{,}008 < 0{,}05$).

5 Závěry a diskuse

Cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit, zda existují rozdíly mezi studenty učitelských a neučitelských oborů v self-efficacy a hloubkovém studijním přístupu. Nezávislý t–test odhalil, že neexistují signifikantní rozdíly mezi těmito dvěma skupinami, ale ani mezi studeny učitelství mateřských škol a učitelství základních škol. Avšak v případě studentů neučitelských oborů bylo zjištěno, že mezi studenty speciální pedagogiky a studenty z oboru řízení volnočasových aktivit existují rozdíly v jejich self-efficacy. Vzhledem k tomu, že je tato oblast velmi málo probádaná a nelze nalézt dostatek relevantních studií pro porovnání, je jistě tato studie přínosem a dílčím způsobem může přispět k rozšíření

poznatkové báze o vysokoškolských studentech humanitních oborů, kterým oproti studentům přírodovědných oborů není věnována taková pozornost.

Poděkování

Projekt vznikl za podpory projektu IGA_PdF_2021_019 Faktory hrající roli v procesu zpracování informací, u vysokoškolských studentů.

6 Literatura

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action.* Englewood Cliffs, NJ.

Biggs, J., Kember, D., & Leung, D. Y. (2001). The revised two-factor study process questionnaire: R-SPQ-2 F. *British journal of educational psychology*, *71*(1), 133–149.

Ellis, R. A. (2016). Qualitatively different university student experiences of inquiry: Associations among approaches to inquiry, technologies and perceptions of the learning environment. *Active Learning in Higher Education*, *17*(1), 13–23.

Marton, F., & Säljö, R. (1976). On qualitative differences in learning: Outcome and process. *British journal of educational psychology*, *46*(1), 4–11.

Musa, M. (2020). Academic self-efficacy and academic performance among university undergraduate students. *European Journal of Education Studies*, *7*(5), 135–149.

Plevová, I., Křeménková, L., Pugnerová, M. & Chytilová, A. (2020). Perceived academic stress in the university environment. In. L. Gómez Chova, A. López Martínez, & I. Candel Torres (Eds.), Proceedings of EDULEARN20 Conference (pp. 3643-3650). Palma, Mallorca, Spain: IATED Academy.

Satici, S. A., & Can, G. (2016). Investigating Academic Self-Efficacy of University Students in Terms of Socio-Demographic Variables. *Universal Journal of Educational Research*, *4*(8), 1874–1880.

Zhang, J. X., & Schwarzer, R. (1995). Measuring optimistic self-beliefs: A Chinese adaptation of the General Self-Efficacy Scale. *Psychologia: An International Journal of Psychology in the Orient*, 35–37.